

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

بررسی تطبیقی رابطه دنیا با برزخ و قیامت از دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری

به وسیله ی:

سمیرا رازیانی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی

از فعالیت های لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی:

الهیات (فلسفه و کلام اسلامی)

از دانشگاه ملایر

ارزیابی و تأیید شده توسط کمیته پایان نامه با درجه:

دکتر احسان ترکاشوند، استادیار فلسفه و کلام اسلامی (استاد راهنما)

دکتر جمال سروش، استادیار فلسفه و کلام اسلامی (استاد مشاور)

دکتر ناصر حسن زاده، استادیار فلسفه ذهن (استاد داور).

دکتر محمد سربخشی، استادیار فلسفه و کلام اسلامی (استاد داور)

دکتر عیسی سلگی استادیار محیط زیست-آلودگی (نماینده تحصیلات تکمیلی).

شهریور ۱۳۹۲

تقدیم

به پدرم

استوارترین کوه زندگیم که در تمام مراحل زندگیم جاری است.

و مادرم

به الهه مهربانی که هرچه دارم از دعای خیر اوست.

تقدیر و تشکر

حمد و سپاس مخصوص خداست که حدش بی‌نهایت، حسابش بی‌شمار، مقدارش نامتناهی و زمانش نامنقطع می‌باشد. شکر خدایی را که به واسطه ربوبیتش درهای علم را بر ما گشود و از لطفش ما را راهنمایی کرد. نعمت‌هایش را به بها نتوان خرید و عطایش را به منت آرایش نیابد. خداوندا مرا به وظیفه‌ای مشغول ساز که به من الهام فرمودی و موفق دار در آن علمی که بصیرت فرمودی به عمل با شوق.

اکنون که تحقیق حاضر با لطف و رحمت ذات احدیت به پایان رسیده است، در تدوین و نگارش آن از همیاری و مساعدت بزرگوارانی بهره برده‌ام که بر خود فرض می‌دانم قطره‌ای از دریای لطف و همکاریشان را در قالب عباراتی هر چند ناقص بازتاب دهم. در اینجا جا دارد که از اساتید بزرگوارم، جناب آقای دکتر احسان ترکشوند و جناب آقای دکتر جمال سروش که در انجام این پژوهش همراهم بودند سپاسگزاری کنم.

و همچنین از پدر و مادر عزیزم به خاطر زحمات بی‌شمارشان و خواهر و برادران م به خاطر همراهی صمیمانه‌یشان سپاسگزارم.

نام خانوادگی دانشجو: رازیانی	نام: سمیرا
عنوان پایان نامه: بررسی تطبیقی رابطه دنیا با برزخ و قیامت از دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری	
استاد راهنما: دکتر احسان ترکاشوند	
استاد مشاور: دکتر جمال سروش	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: الهیات
گرایش: فلسفه و کلام اسلامی	تاریخ فارغ التحصیلی: شهریور ۱۳۹۲
تعداد	تعداد
صفحات: ۹۶	
کلید واژه: دنیا، مرگ، برزخ، قیامت.	

چکیده

پژوهش حاضر، به منظور بررسی رابطه دنیا با برزخ و قیامت، انجام گرفته است. براساس دیدگاه دو تن از اندیشمندان بزرگ علامه طباطبایی و شهید مطهری، پذیرش این رابطه، منوط به باقی ماندن روح انسان بعد از مرگ است. چون انسانی که در دنیا زندگی می کند و می میرد روحش باقی می ماند و وارد برزخ و بعد وارد قیامت می شود تا به نتیجه هر آن چه که در دنیا انجام داده است برسد. با توجه به اهمیت این مساله و بی اطلاعی مردم نسبت به آن، پژوهش حاضر در نظر دارد به بررسی رابطه جدایی ناپذیر دنیا با برزخ و قیامت بپردازد. روشی که در این رساله به کار گرفته شده کتابخانه ای است و اطلاعات از طریق فیش برداری گردآوری شده و سپس به تبیین و تحلیل مطالب آن‌ها پرداخته شده است. با تطبیق و بررسی نظرات این دو اندیشمند بزرگ درباره رابطه دنیا با برزخ و قیامت می توان به این نتیجه رسید که بین دنیا با برزخ و قیامت رابطه ای حقیقی وجود دارد به این صورت که رابطه بین آن‌ها از قبیل رابطه بین پدیده‌ها نیست که اگر پدیده‌ای در دنیا زیبا باشد در برزخ و قیامت هم زیبا باشد، بلکه آن چه موجب نعمت یا عذاب انسان در برزخ و قیامت می شود اعمالی است که انسان با اختیار خودش در دنیا انجام داده است چون هر عملی که انسان در دنیا انجام می دهد چیزی را برای خودش به عالم دیگر می فرستد البته به هر صورتی که در دنیا بوده است، یعنی اگر انسان در دنیا به طرف زینت‌های دنیوی رفته باشد و به امور مادی دل بسته باشد به دلیل رابطه حقیقی که دنیا با برزخ و قیامت دارد، در برزخ و قیامت هم در عذاب زندگی می کند چون اعمالی

ندارد که به آن تکیه کند، اما اگر در دنیا به خداوند ایمان داشته باشد در برزخ و قیامت هم از سعادت برخوردار است و در شادمانی زندگی می کند. پس انسان در دنیا به هر صورتی که باشد در برزخ و قیامت هم به همان صورت است.

صفحه	فهرست
۱	مقدمه.....
۲	فصل اول:.....
۲	کلیات تحقیق و معناشناسی.....
۳	بخش اول: کلیات تحقیق.....
۳	تعریف مساله.....
۵	فرضیه‌های تحقیق.....
۵	فرضیه اصلی.....
۶	فرضیه‌های فرعی.....
۷	ضرورت تحقیق.....
۸	اهداف تحقیق.....
۸	روش تحقیق.....
۸	سابقه تحقیق.....
۸	محمدتقی مصباح یزدی.....
۹	محمدرضا کاشفی.....
۱۰	شرح حال و آثار.....
۱۰	آشنایی با زندگی علامه طباطبایی.....
۱۰	آثار علامه طباطبایی.....
۱۱	آشنایی با زندگی شهید مطهری.....
۱۱	آثار شهید مطهری.....
۱۲	بخش دوم: تعریف مفاهیم و اصطلاحات کلیدی (معناشناسی).....

۱۲	معنای لغوی و اصطلاحی دنیا.....
۱۲	معنای لغوی و اصطلاحی مرگ.....
۱۲	معنای لغوی و اصطلاحی برزخ.....
۱۲	معنای لغوی و اصطلاحی قیامت.....
۱۴	چکیده فصل اول.....
۱۵	فصل دوم.....
۱۵	رابطه دنیا ببرزخ و قیامت از دیدگاه علامه طباطبایی.....
۱۶	مقدمه.....
۱۶	دنیا و برزخ.....
۱۷	برزخ.....
۱۸	کلامی از امیرالمومنین (ع) درباره دنیا.....
۱۸	شباهت‌ها و تفاوت‌های دنیا و برزخ.....
۲۰	رابطه دنیا با بهشت.....
۲۱	نعمت‌های دنیا، موجب سعادت برزخی و اخروی نمی‌شود.....
۲۳	نوع رابطه‌ای که دنیا با برزخ و قیامت دارد.....
۲۵	شواهد قرآنی.....
۲۷	عالم برزخ.....
۲۹	تجسم ارواح در برزخ.....
۲۹	سوال و مواخذه قبر.....
۳۰	دنیا و قیامت.....
۳۱	شباهت‌ها و تفاوت‌های دنیا و قیامت.....

۳۲عالم قیامت
۳۳آیاتی که بر قیامت دلالت می کنند
۳۵مراحل زندگی آدمی و ارتباط بین آنها
۳۶اختیار دنیا بر آخرت
۳۸رابطه دنیا با قیامت
۳۹شواهد قرآنی
۴۱مشاهده حوادثی که هنگام قیامت رخ می دهد
۴۱برانگیخته شدن انسان برای قضاوت قاطعانه
۴۲تجسم اعمال
۴۵چکیده فصل دوم
۴۶فصل سوم
۴۶رابطه دنیا با برزخ و قیامت از دیدگاه شهید مطهری
۴۷مقدمه
۴۷دنیا و برزخ
۴۸دنیای مذموم
۵۰عالم طبیعت از نظر حکما
۵۱شبهات ها و تفاوت های دنیا و برزخ
۵۲عالم برزخ
۵۳آیاتی که دلالت بر زندگی بین مرگ و قیامت دارند
۵۵رابطه دنیا با برزخ
۵۷نوع رابطه ای که دنیا با برزخ و قیامت دارد

- شواهد قرآنی..... ۵۷
- دنیا و قیامت..... ۶۰
- دنیا، حکومت اسباب و و مسببات و آخرت، حکومت اراده..... ۶۱
- دار تکلیف و دار جزا..... ۶۲
- مقایسه دنیا و آخرت..... ۶۲
- شباهت‌ها و تفاوت‌های دنیای دنیا و قیامت..... ۶۳
- قیامت..... ۶۵
- معاد، پایان سیر تکاملی انسان است..... ۶۶
- معاد، جایگاه تحقق وعده و وعید الهی است..... ۶۷
- استدلال فلسفی قرآن بر قیامت..... ۶۷
- قیامت کبری..... ۶۸
- قطعیت قیامت کبری از نظر قرآن..... ۶۹
- رابطه دنیا با قیامت..... ۷۰
- دنیا مزرعه آخرت است..... ۷۱
- شواهد قرآنی..... ۷۳
- تجسم اعمال..... ۷۷
- چکیده فصل سوم..... ۸۰
- فصل چهارم:**..... ۸۱
- تطبیق دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره رابطه دنیا با برزخ و قیامت..... ۸۱
- مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره دنیا..... ۸۲
- مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره برزخ..... ۸۲

۸۳	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره قیامت
۸۴	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره شباهت‌ها و تفاوت‌های دنیا با برزخ
۸۵	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره رابطه دنیا با برزخ
۸۵	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره نوع رابطه دنیا با برزخ و قیامت
۸۶	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره شباهت‌ها و تفاوت‌های دنیا با قیامت
۸۷	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره رابطه دنیا با قیامت
۸۸	مقایسه دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری درباره تجسم اعمال
۹۰	چکیده فصل چهارم
۹۱	خاتمه
۹۱	خلاصه تحقیق
۹۱	استنتاج کلی
۹۲	کاستی‌های تحقیق
۹۲	پیشنهاد
۹۳	فهرست منابع
۹۶	Abstract

یکی از مشکلات عصر حاضر، غفلت‌زدگی انسان‌ها نسبت به رابطه‌ای است که دنیا با برزخ و قیامت دارد. همین امر خود در بسیاری از موارد موجب شده است که انسان‌ها در دنیا از مسیر درست زندگی منحرف شوند و رفتارهای ناهنجاری را از خود نشان دهند. چون اگر انسانی که در دنیا زندگی می‌کرد نسبت به همه چیز آگاه بود و می‌دانست که امور مادی نمی‌تواند تکیه‌گاهی برای او در قیامت باشد و به امور معنوی روی می‌آورد، به طور مسلح به مرحله یقین نسبت به سفری که در پیش دارد می‌رسید و می‌توانست بسیاری از این نابه‌هنجاری‌های اجتماعی خود را حل کند، اما متأسفانه انسان هیچ اطلاعی از این رابطه ندارد و همین امر زمینه مشکلات زیادی را برای آن‌ها به وجود آورده است. حال در رساله‌ای که گردآوری شده است می‌خواهیم تا حدودی این مشکل اساسی را حل کنیم. در این رساله سخن از شرح حال انسان در سه عالم دنیا، برزخ و قیامت و ارتباطی که بین دنیا با برزخ و قیامت وجود دارد آمده است، که در آن از ابتدای ثبت اعمال انسان در دنیا تا لحظه مرگ، قبر و برزخ تا قیامت مورد بررسی قرار گرفته شده است تا به انسان‌هایی که فریب ظواهر دنیا را می‌خورند فهمانده شود که عم ر انسان کوتاه است و مرگ در کمین است، پس انسان‌ها باید خود را برای یک سفر همیشگی و برگشت ناپذیر آماده کنند. و هم‌چنین بر عبرت گرفتن از کسانی که با تمام وجود دنیا خود را آباد و آخرت خود را ویران و در خانه قبر دست به گریبان اعمال خود می‌باشند تاکید شده است. و به لحظاتی که انسان از آشنایان و بستگان خود جدا می‌شود و یک زندگی کاملاً جدید را آغاز می‌کند توجه شده است. و علاوه بر این مباحث به رابطه‌ای که دنیا با برزخ و قیامت دارد ولی انسان‌ها از آن بی‌خبرند پرداخته شده است.

امید است که این خدمت ناچیز، مقبول درگاه حق جل علا و هم‌چنین بتواند کاری موثر در بیداری عصر حاضر و یکی از پنج رکن اصول دین، یعنی معاد باشد.

فصل اول:

کلیات تحقیق و معنائشناسی

بخش اول: کلیات تحقیق

تعریف مساله:

بررسی رابطه دنیا با برزخ و قیامت، یکی از مهم‌ترین مسائلی است که انسان‌ها نسبت به آن اطلاعی ندارند و دلیل این بی‌اطلاعی آن‌ها این است که فکر می‌کنند که انسان پس از مرگ از بین می‌رود و اثری از او باقی نمی‌ماند در حالی که این طور نیست. اگر چه انسان برای مدتی در عالم دنیا زندگی می‌کند، اما زندگی که انسان در عالم دنیا دارد موقتی است و پس از مدتی زندگی می‌میرد. اما این طور نیست که با مرگ نابود شود بلکه، فقط جسمش که مادی است از بین می‌رود، ولی روحش به عالم دیگری که به مراتب بالاتر از عالم مادیات است منتقل می‌شود و زندگی جدیدی را در قبال اعمال و اخلاقی که در دنیا داشته است شروع می‌کند چون بین اعمالی که انسان در دنیا انجام می‌دهد و جزا و پاداشی که در برزخ می‌بیند رابطه‌ای حقیقی وجود دارد، یعنی اگر اعمال انسان در دنیا خوب باشد در برزخ هم زندگی خوبی دارد و لی اگر در دنیا از خداوند دور شده باشد و راه گناه و بی‌توجهی را در پیش گرفته باشد و از یاد او غافل شده باشد و فقط به امور مادی پرداخته باشد و به فکر جمع کردن مال و ثروت دنیوی باشد در برزخ هم به سختی زندگی می‌کند چون هر عملی که انسان در عالم دنیا انجام می‌دهد بعد از مرگش از بین نمی‌رود، بلکه در عالم برزخ اندوخته می‌شود حتی اگر آن اعمال خوب یا بد باشد و در قبال آن یک زندگی خوب یا بد را برای خودش رقم می‌زند چون بین اعمالی که انسان در عالم دنیا انجام می‌دهد و پاداش و عذابی که بابت آن در برزخ و قیامت می‌گیرد رابطه‌ای حقیقی وجود دارد. اما زندگی که انسان در عالم برزخ دارد هم موقتی است و پس از مدتی می‌میرد و وارد عالم قیامت می‌شود و در این عالم هم به دلیل رابطه حقیقی که دنیا با قیامت دارد از یک زندگی خوب یا بد برخوردار می‌شود، یعنی اگر در دنیا اعمال خوبی از قبیل نماز و روزه انجام داده باشد و به طور کلی به امور معنوی روی آورده باشد در قیامت هم اعمالش خوب است چون اعمال دنیوی

انسان در قیامت ذخیره می شود و سرمایه‌ای برای آخرت او می باشد و در ازای آن اعمال در یک زندگی خوب یا بد به سر می برد. پس زندگی که انسان در این عالم دارد در قبال اعمالی است که در دنیا انجام داده است، ولی اگر به طرف امور زینتی رفته باشد در قیامت ه م از یک زندگی دشوار برخوردار می شود چون این امور زینتی موجب شقاوت و نابودی انسان در قیامت می شود چون این اعمال از بین می رود و در عالم قیامت جایگاهی ندارد اگر چه انسان فکر می کند اعمال زیادی بدست آورده است و احساس خوشحالی می کند اما با جمع آوری این امور زمینه نابودی خود را فراهم آورده است. پس از این بیانات معلوم می شود که به دلیل رابطه حقیقی که دنیا با برزخ و قیامت دارد، زندگی برزخی و قیامتی انسان براساس اعمال دنیوی که خودش با اختیار خودش آن ها را در عالم دنیا انجام داده است شکل می گیرد. برداشت علامه طباطبایی و شهید مطهری در خصوص این رابطه این است که دنیایی که انسان در آن زندگی می کند موقتی است و انسان برای مدتی در آن زندگی می کند و روزی پایان می پذیرد و انسان می میرد.^۱ اما با مرگ نابود نمی شود، بلکه فقط جسمش که مادی است و متعلق به عالم مادی است از بین می رود ولی روحش که امری مجرد است به عالمی برتر از عالم ماده، یعنی عالم برزخ منتقل می شود در آیه زیر این مطلب در کمال صراحت بیان شده است *اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ* (زمر / ۴۲)، ترجمه: خداوند نفوس را در حین موت و آن که نمرده است، در حین خواب، به تمام و کمال دریافت می کند؛ پس آن کس را که مقرر شده است بمیرد نگه می دارد و دیگری را تا مدت معینی باز می فرستد.^۲ روح انسان در برزخ از جهت اعتقاداتی که در دنیا دارد از یک زندگی خوب یا بد برخوردار می شود چون اعمال دنیوی انسان به برزخ فرستاده می شود و به عنوان سرمایه‌ای برای او ذخیره می شود.^۳ اما زندگی که انسان در عالم برزخ دارد موقتی است روزی به پایان می رسد و انسان در قیامت دوباره زنده می شود تا به نتیجه هر آن چه که در دنیا انجام داده است برسد چون زندگی دنیوی انسان در زندگی آخرتش خلاصه می شود.^۴ چون بین اعمالی که انسان در دنیا انجام می دهد و

۱. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، مترجم سید محمد باقر موسوی همدانی، ج ۱۲، ص ۱۶، ناشر: دفتر تبلیغات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۲، ص ۵۰۲، انتشارات صدرا، چاپ یازدهم، مرداد ۱۳۸۸.

۲. طباطبایی، محمدحسین، انسان از آغاز تا انجام، مترجم صادق لاریجانی، به کوشش سید هادی خسرو شاهی، ص ۷۰-۷۰. قم: موسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۷، مطهری، مرتضی، مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی (زندگی جاوید یا حیات اخروی)، ص ۱۰.

۳. انتشارات صدرا، چاپ هفتم، تابستان ۱۳۷۲

۴. طباطبایی، شیعه در اسلام، به تصحیح محمدعلی کوشا، ص ۲۱۵، ناشر: واریان، چاپ هشتم، ۱۳۸۶، مطهری، مجموعه آثار، ج ۲، ص ۵۲۰، انتشارات صدرا چاپ ۱۱،

مرداد ۱۳۸۸.

۴. موسوی همدانی، المیزان، ج ۱، ص ۱۴۳، مطهری، مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی، ج ۶، ص ۳۲ و ۳۳.

پاداشی که در برزخ و قیامت در قبال آن می گیرد رابطه‌ای حقیقی وجود دارد چون اعمال دنیایی انسان در برزخ و قیامت اندوخته می‌شود و در قبال آن از یک زندگی شیرین یا ناگوار برخوردار می‌شود.^۱

از این عبارات فهمیده می‌شود که انسان اگرچه برای مدتی در این عالم زندگی می‌کند و با امور مادی و معنوی زیادی سرکار دارد و می‌تواند با اختیار خودش یا به طرف امور مادی برود و به گناه پردازد و یا امور معنوی را سرلوحه زندگی خودش قرار دهد و اگر به طرف هر کدام از این اعمال برود فقط اعمالی را برای آینده خود فراهم آورده است چون هیچ‌گاه در برزخ و قیامت کسی را در قبال اعمالی که انجام نفاذ است مجازات نمی‌کنند و فقط هر کسی را در قبال آنچه که انجام داده است مجازات و پاداش می‌کنند. پس به دلیل رابطه حقیقی که دنیا با برزخ و قیامت دارد انسان در دنیا به هر صورتی که زندگی کرده باشد و هر عملی را که به دست آورده باشد باید در عالم برزخ و قیامت در قبال آن پاسخ‌گو باشد چون اعمال انسان در برزخ و قیامت به همان شکل دنیوی تجسم می‌یابد و انسان باید پاداش و مجازات آن را ببیند و انسان نمی‌تواند کسی را بابت آنچه که در این دو عالم به سرش می‌آید مقصر بداند چون این راهی است که خودش با عقل و فهم خودش انتخاب کرده است. پس انسان نباید فکر کند که بعد از مرگ از بین می‌رود و می‌میرد و هر عملی که انجام دهد در همین دنیا پایان می‌پذیرد، بلکه انسان با مرگ فقط این بدنش که مادی است و به عالم دنیا تعلق دارد از بین می‌رود ولی روح انسان که امری جاودانه و همیشگی است و شخصیتش به آن بستگی دارد باقی می‌ماند و به عالم دیگری سفر می‌کند تا زندگی جدیدی را بخاطر گفتار، رفتار و اعتقاداتی که در عالم دنیا داشته است شروع کند. چون اعمال دنیوی انسان به دلیل رابطه‌ای که دنیا با برزخ و قیامت دارد از بین نمی‌رود بلکه در عالم‌های دیگر به عنوان سرمایه ابدی برای انسان اندوخته می‌شود. پس اعمال دنیوی انسان به هر شکلی که در دنیا شکل گرفته باشد در برزخ و قیامت هم به همان شکل ظاهر می‌شود و تغییری نمی‌کند. اما زندگی که انسان در عالم برزخ دارد ابدی نیست و روزی پایان می‌پذیرد و انسان می‌میرد اما دوباره در عالم قیامت زنده می‌شود تا نتیجه نهایی اعمال دنیویش را ببیند چون انسان در عالم برزخ فقط خودش را برای رسیدگی نهایی به اعمالش در قیامت آماده می‌کند. پس به دلیل رابطه دنیا با برزخ و قیامت عمل‌های انجام شده توسط انسان به عالم دیگر فرستاده می‌شود و انسان باید به صورت خوب یا بد نتیجه آن را ببیند.

فرضیه‌های تحقیق

در این جا سوالاتی مطرح می‌شود از جمله آن‌ها:

فرضیه اصلی

^۱. موسوی همدانی، المیزان، ج ۱۸، ص ۲۲۳، مطهری، ص ۲۹ مرتضی، معاد، ص ۵۲، انتشارات صدرا، چاپ اول، ۱۲ بهمن ۱۳۷۳.

(۱) آیا دنیا با برزخ و قیامت رابطه دارد اگر رابطه دارد، رابطه آن‌ها چگونه است؟

پاسخ:

بله، دنیا با برزخ و قیامت رابطه ای حقیقی دارد به این صورت که انسان هر عملی را که در عالم دنیا انجام دهد و به هر شکلی که باشد به همان صورت به نتیجه آن در برزخ و قیامت می‌رسد یعنی، اگر اعمال مادی انسان در عالم دنیا زیاد باشد در برزخ و قیامت به خاطر زیادی آن اعمالش سختی زندگی می‌کند چون اعمالش به شکل زشتی تجسم می‌یابد و نمی‌تواند به عنوان یک تکیه گاه به آن‌ها تکیه کند و در بدبختی و هلاکت فرو می‌رود و عذاب می‌بیند، ولی اگر اعمال معنوی زیاد باشد اعمالش در برزخ و قیامت به صورت زیبا تجسم می‌یابد و با تکیه بر آن اعمال زندگی خوبی را برای خودش رقم زده است. پس به طور کلی رابطه بین عالم دنیا با برزخ و قیامت مانند رابطه بین پدیده‌ها نیست که اگر پدیده‌ای در دنیا زیبا باشد در قیامت هم به همان صورت زیبا باشد، بلکه اگر انسان در دنیا به سمت زر و زیور برود و در آسایش زندگی کند در قیامت به خاطر این امور مادی در رنج و عذاب زندگی می‌کند ولی اگر امور معنوی پردازد چیزی را برای خودش در قیامت ساخته است و به واسطه اندوخته خود در خوشبختی و شادمانی ابدی زندگی می‌کند.

فرضیه‌های فرعی

(۱) پس از مرگ به کجا می‌رویم؟

پاسخ:

انسان اگرچه برای مدت کوتاهی در عالم دنیا زندگی می‌کند و اعمالی را انجام می‌دهد و سپس می‌میرد اما با مرگ نیست نمی‌شود، بلکه از عالم دنیا به عالم برزخ منتقل می‌شود تا دلیل رابطه حقیقی که دنیا با برزخ دارد به نتیجه اعمالی که در دنیا انجام داده است برسد اما برای هم‌یشه هم در این عالم زنده نمی‌ماند و می‌میرد و سپس در عالم قیامت زنده می‌شود تا به نتیجه نهایی اعمالی که در دنیا انجام داده است برسد اما این طور نیست که هر جور که بخواهند انسان را پاداش یا مجازات کنند، بلکه مجازات و پاداشی که انسان در برزخ و قیامت می‌بیند، نتیجه تمام اعمالی است که خودش در دنیا انجام داده است چون انسان در دنیا به هر صورتی که باشد در برزخ و قیامت هم به همان صورت است یعنی، اگر در برزخ و قیامت در شادمانی زندگی می‌کند نتیجه کارهایی است که در عالم دنیا انجام داده است یعنی در عالم دنیا به طرف امور معنوی رفته است و خداوند هم پاداش او را به بهترین شکل داده است، ولی اگر در عالم دنیا جانب گناه را گرفته باشد و امور مادی را انتخاب کرده باشد نتیجه عذاب و هلاکت آن را هم در برزخ و قیامت خواهد دید. پس انسان بعد از

مرگ از بین نمی رود، بلکه ابتدا وارد برزخ و سپس وارد قیامت می شود تا به نتیجه اعمال دنیویش برسد چون دنیا با برزخ و قیامت رابطه‌ای حقیقی انکار ناپذیر دارد.

(۲) آیا روح بعد از فراغت از بدن جاودانه است؟

پاسخ:

بله، روح انسان بعد از مرگ باقی می ماند و از بین نمی رود چون ملاک شخصیت انسان به روح اوست . اگرچه بدن مادی انسان با مرگ از بین می رود اما روح او برای همیشه باقی می ماند تا به نتیجه هر آنچه که در عالم دنیا انجام داده است برسد . چون به دلیل رابطه حقیقی که دنیا با برزخ و قیامت دارد انسان نتیجه اعمال و اخلاق و اعتقادات دنیویش را در برزخ و قیامت می بیند البته به هر شکلی که در عالم دنیا بوده است. پس انسان نباید فکر کند که زندگیش محدود به زندگی دنیوی است و با مرگ هم از بین می رود و اثری از خودش و اعمالش باقی نمی ماند، بلکه روحش بعد از مرگ باقی می ماند و در قبال اخلاق و کردارهایی که در عالم دنیا داشته است در برزخ و قیامت از زندگی خوب یا بد برخوردار می شود چون دنیا با برزخ و قیامت رابطه دارد.

با توجه به پاسخی که به این سوالات داده شد می توان فهمید که انسان نباید به این خیال باشد که فقط برای مدتی در این عالم زندگی می کند و سپس می میرد و خودش و اعمالش به کلی از بین می رود و اثری از آنها باقی نمی ماند، بلکه روح همین انسان بعد از مرگ دوباره زنده می شود و وارد عالم برزخ و بعد وارد عالم قیامت می شود تا به نتیجه هر آنچه که در این دنیا با اختیار خود انجام داده است برسد. چون دنیا با برزخ و قیامت رابطه‌ای حقیقی دارد به این صورت که انسان نتیجه اعمال دنیویش را در برزخ و قیامت به همان صورتی می بیند که در دنیا بوده است و این طور نیست که اگر در عالم دنیا امور مادی را انتخاب کند و پول و ثروت بیشتری بدست آورد در برزخ و قیامت هم بخاطر این ثروت در رفاه باشد ، بلکه خود را در رنج و عذاب انداخته است چون این امور مادی دردی از او را دوا نمی‌کند، بلکه فقط امور معنوی و خدایی هستند که می‌توانند تکیه‌گاه امنی برای انسان در برزخ و قیامت باشند و او را از رنج و عذاب نجات دهند.

ضرورت تحقیق:

بسیاری از ما انسان‌ها در اثر گناه و غفلت فراموش کرده ایم که مرگ و برزخ و آخرتی هست و فراموش کرده ایم که بین اعمال ما در این دنیا و نتایج برزخی و اخروی آن رابطه‌ای حقیقی و تکوینی وجود دارد تحقیق درباره‌ی رابطه مذکور تا حدی می تواند برای بیداری ما از غفلت این چنینی موثر باشد . چون از آنجایی که در هیچ منبعی هم دیده نشده که دیدگاه علامه طباطبایی و شهید مطهری به صورت تطبیقی در